СИГУРНОСТ И ОТБРАНА

НАСЕЛЕНИЕ, Том 43, Книжка 2, 2025, 140-169
ISSN 0205-0617 (Print), ISSN 2367-9174 (Online)
https://nasselenie-review.org/index.php/nr/index;
E-mail: nasselenie_review@abv.bg
DOI: https://doi.org/10.7546/P.2025.43.02.03

РЕГИОНАЛЕН АНАЛИЗ НА ДЕМОГРАФСКИТЕ ПРОЦЕСИ В БЪЛГАРИЯ

Станислава Моралийска-Николова

Българска академия на науките
Институт за изследване на населението и човека
Дертамент Демография

България, София 1113, ул. „Акад. Г. Бончев“, бл. 6

stanimn@gmail.com

Резюме: *Настоящото изследване има за цел да анализира съвременните демографски процеси и да оцени бъдещото развитие на населението в България, по райони. Основните изводи показват наличие на устойчиви негативни тенденции, свързани с намаляване на числеността на населението, задълбочаващо се застаряване и нарастващи регионални дисбаланси. Резултатите от прогнозния анализ очертават продължаване и задълбочаване на тези процеси в дългосрочен план, което ще доведе до допълнително влошаване на възрастовата структура и увеличаване на демографското натоварване върху трудоспособното население. В този контекст изследването подчертава необходимостта от провеждане на целенасочени и дългосрочни политики, насочени към ограничаване на неблагоприятните демографски тенденции, укрепване на устойчивото социално-икономическо развитие и гарантиране на националната сигурност.*

Ключови думи: демографско развитие; намаляване на населението; остаряване; демографски прогнози.

Статията да се цитира по следния начин:
Моралийска-Николова, Ст. (2025). Регионален анализ на демографските процеси в България. *Население*, Том 43, Книжка 2, 2025, 140-169. ISSN 0205-0617 (Print), ISSN 2367-9174 (Online). DOI: https://doi.org/10.7546/P.2025.43.02.03

© Станислава Моралийска-Николова, 2025

Статията е постъпила на 01.04.2026
Приета за печат на 04.05.2026
Публикувана през юли 2026

Авторът е прочел и одобрил окончателния вариант на ръкописа.

SECURITY AND DEFENCE

NASSELENIE REVIEW, Volume 43, Number 2, 2025, 140-169
ISSN 0205-0617 (Print), ISSN 2367-9174 (Online)
https://nasselenie-review.org/index.php/nr/index;
E-mail: nasselenie_review@abv.bg
DOI: https://doi.org/10.7546/P.2025.43.02.03

REGIONAL ANALYSIS OF DEMOGRAPHIC PROCESSES IN BULGARIA

Stanislava Moraliyska-Nikolova

Institute for Population and Human Studies
Department of Demography
Bulgarian Academy of Sciences

Sofia 1113, Akad. G. Bonchev St, bl. 6, BULGARIA

stanimn@gmail.com

Abstract: *The present study aims to analyse contemporary demographic processes and to assess the future development of the population in Bulgaria, by regions. The main findings indicate the presence of persistent negative trends, including population decline, deepening population ageing, and increasing regional disparities. The results of the projection analysis suggest a continuation and intensification of these processes in the long term, leading to a further deterioration of the age structure and an increasing demographic burden on the working-age population. In this context, the study emphasizes the need for targeted and long-term policies aimed at mitigating adverse demographic trends, strengthening sustainable socio-economic development, and ensuring national security.*

Keywords: demographic development; population decline; population ageing; demographic projections.

This article can be cited as follows:

Moraliyska-Nikolova, St. (2025). Regional Analysis of Demographic Processes in Bulgaria. [Регионален анализ на демографските процеси в България]. *Nasselenie Review*, Volume 43, Number 2, 140-169. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online). (In Bulgarian).
DOI: https://doi.org/10.7546/P.2025.43.02.03

© Stanislava Moraliyska-Nikolova, 2025

Submitted – April 2026
Revised – May 2026
Published – July 2026

The author has read and approved the final manuscript.

Увод

През последните десетилетия демографското развитие на България се характеризира с устойчиво намаляване на населението, задълбочаващо се застаряване и нарастващи регионални демографски дисбаланси. Тези процеси са резултат от съвкупното действие на редица фактори, сред които отрицателният естествен прираст, външната миграция и вътрешната пространствена мобилност на населението. Демографската динамика оказва съществено влияние върху икономическото развитие, социалната структура и устойчивото регионално развитие, като същевременно поставя предизвикателства пред пазара на труда и социалните системи (Борисова-Маринова, 2019).

В съвременните научни изследвания демографските процеси все по-често се разглеждат не само като социално-икономически феномен, но и като ключов компонент на националната сигурност (Ташев, 2026). Населението представлява стратегически ресурс на държавата, а неговото намаляване и неблагоприятната възрастова структура могат да ограничат икономическия потенциал, да затруднят функционирането на институциите и да създадат предпоставки за териториална уязвимост. Особено чувствителни в това отношение са периферните и граничните райони, които се характеризират с ниска гъстота на населението, ускорено обезлюдяване и ограничени възможности за икономическо развитие.

Демографските процеси в България се характеризират със съществени регионални различия, изразяващи се в различна интензивност на намаляване на населението, процесите на застаряване и миграционните загуби. Част от регионите постепенно се превръщат в демографски периферии, където намаляването на населението достига критични нива (Цеков, 2023). Това обуславя необходимостта от задълбочен анализ на пространственото разпределение на демографските процеси, поради рисковете, които те създават за устойчивото развитие и националната сигурност.

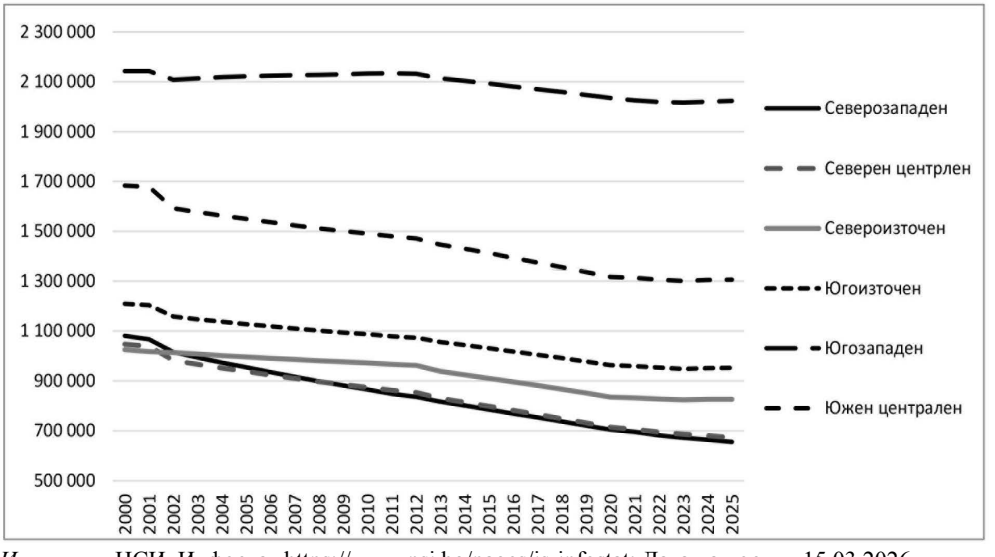
Целта на настоящото изследване е да се анализират демографските процеси в България в регионален разрез и да се проследят основните тенденции в тяхното развитие. За постигането ѝ са поставени следните задачи: анализ на основните демографски тенденции в страната; изследване на регионалните различия; преглед на демографските прогнози и идентифициране на регионите с повишена демографска уязвимост. Анализът се базира на данни от преброяванията на населението и статистическите годишници на НСИ, както и на информация от базата данни на Евростат.

Настоящият анализ очертава основните тенденции, но цялостна оценка на регионалното развитие налага прилагането на интегрирани подходи, съчетаващи социално-икономически анализ и оценка на стратегическото планиране (Черкезова, 2017 а), 2017 б), Янков, 2019). Това създава предпоставки за по-точно идентифициране на регионалните различия и разработване на обосновани политики за устойчиво развитие.

Изменение на населението по райони в България

Анализът на динамиката на населението в България за периода 2001-2024 г. разкрива ясно изразена и устойчива тенденция към депопулация във всички райони от ниво NUTS 2 (Фигура 1). Общото намаление на населението възлиза на приблизително 18.4%, като в пространствен аспект се наблюдават съществени териториални различия в интензивността на този процес. Най-силно засегнат е Северозападният район, където общият спад надхвърля 36% през периода, следван от Северния централен район (32%). За разлика от тях, Североизточният (19%), Югоизточният (18%) и Южният централен район (18%) се характеризират с по-умерени темпове на намаление, което може да бъде обяснено с наличието на по-устойчиви икономически структури и водещи урбанизирани центрове. Югозападният район се характеризира с най-висока степен на демографска устойчивост (4%), като през първия подпериод (2001-2011 г.) се наблюдава положителен естествен прираст.

Промените в числеността и териториалното разпределение на населението разкриват процес на засилваща се пространствена поляризация, при който столицата и водещите икономически центрове концентрират население и ресурси, докато периферните и слабо развити региони продължават да се обезлюдяват. Това задълбочава социално-икономическите различия и създава дългосрочни рискове за развитието на страната.

Източник: НСИ, Инфостат https://www.nsi.bg/pages/is-infostat; Дата на достъп 15.03.2026

Фигура 1. Изменение на размера на населението по райони в България за периода 2000-2025 г. (в абс. брой)

Figura 1. Change in the Population Size by Regions in Bulgaria for the Period 2000-2025 (abs. numbers)

В периода 2001-2011 г. темповете на намаляване на населението са по-ниски, като в Югозападния район се отчита дори положителна динамика. След 2011 г. се наблюдава значително ускоряване на процеса, който обхваща всички райони. Най-силно засегнати остават Северозападният и Северният централен район, докато Югозападният запазва относителна устойчивост, което очертава задълбочаваща се пространствена поляризация, при която София и прилежащият ѝ регион концентрират население за сметка на останалите територии.

Наблюдава се съществена трансформация в пространственото разпределение на населението, характеризираща се със засилване на модела „център–периферия“. В началния етап разпределението е относително балансирано между отделните райони, докато впоследствие се формира ясно изразена концентрация в Югозападния район и водещите икономически центрове. Паралелно с това периферните територии, особено в Северна България, се отличават с интензивни процеси на обезлюдяване и намаляваща демографска плътност.

Северозападният район се очертава като най-бързо обезлюдяващият се регион в страната. За периода през 2001-2024 г. населението му намалява от около 1024 хил. души през 2001 г. до 655 хил. души през 2024 г., което представлява загуба на над една трета от жителите за малко повече от две десетилетия (Таблица 1). В процентно изражение спадът в броя на населението за периода в Северозападния регион през периода 2011-2024 г. е 22%, което отразява приблизителен средногодишен темп на спад от -1,7%. Намалението е последователно, без отчетливи периоди на стабилизация или възстановяване, което подсказва системен демографски отлив с дълбоки структурни последици. Най-значително е намалението във Видинска област, където населението през 2024 г. е едва наполовина от нивото си през 2001 г. Това превръща Видин в областта с най-висока степен на обезлюдяване не само в рамките на Северозападния район, но и в национален мащаб.

Таблица 1. Население през 2001, 2011, 2024 г. по райони в България (в абс. брой)

Table 1. Population in 2001, 2011, and 2024 by Regions in Bulgaria (abs. numbers)

	2001	2011	2024	Абс. намаление	Процентно намаление	Абс. намаление	Процентно намаление	Среден годишен темп на промяна
				2001-2011		2011-2024		2001-2024
Общо за страната	7891095	7327224	6437360	-563871	-7,15	-889864	-12,14	-0,80
Северозападен	1024611	836601	655430	-188010	-18,35	-181171	-21,66	-1,67
Северен централен	986467	853468	673331	-132999	-13,48	-180137	-21,11	-1,44
Североизточен	1018742	961965	826742	-56777	-5,57	-135223	-14,06	-0,82
Югоизточен	1162670	1072850	952383	-89820	-7,73	-120467	-11,23	-0,79
Югозападен	2097781	2131233	2022982	33452	1,59	-108251	-5,08	-0,15
Южен централен	1600824	1471107	1306492	-129717	-8,10	-164615	-11,19	-0,80

Източник: НСИ, https://www.nsi.bg/statistical-data/ ; Дата на достъп: 28/02/2026

Северният централен район се класира след Северозападния по спад на населението. За периода 2001-2024 г. населението му намалява от 987 хил. души до 673 хил. души. Пред периода 2011-2024 г. загубата на население възлиза на 21%, което означава средногодишен темп на спад от около -1,6%. Процесът на обезлюдяване е последователен и без признаци на стабилизация, като през периода 2011-2024 г. се наблюдава ускоряване на процеса на намаление в числеността на населението в района спрямо предходния десетгодишен период (Таблица 1).

В Североизточния, Югоизточния и Южен централен район намалението в абсолютния брой на населението възлиза на приблизително 18% за периода 2001-2024 г., което представлява средногодишен спад от близо 0,8% (Таблица 1). Въпреки общото намаление, районите се отличават с по-висока демографска устойчивост спрямо другите два северни района, което се дължи на ролята на регионалните икономически ядра като Варна, Пловдив и Бургас, където населението запазва относителна стабилност и почти запазва своя брой (спад с до 10 процентни пункта).

Югозападният район е най-гъсто населената и икономически най-развита територия в България. През периода 2001-2024 г. районът запазва относителна демографска стабилност: населението намалява само с 3,6%, от 2 097 781 до 2 022 982 души (Таблица 1). Това е единственият район с почти стабилна численост на населението и с най-ниския темп на спад в страната (-0,15% средногодишно). Основната причина е София (столица), чиято численост се увеличава с над 10% – от 1,18 млн. през 2001 г. до 1,30 млн. през 2024 г. като по този начин противодейства на негативните процеси в останалите области на района.

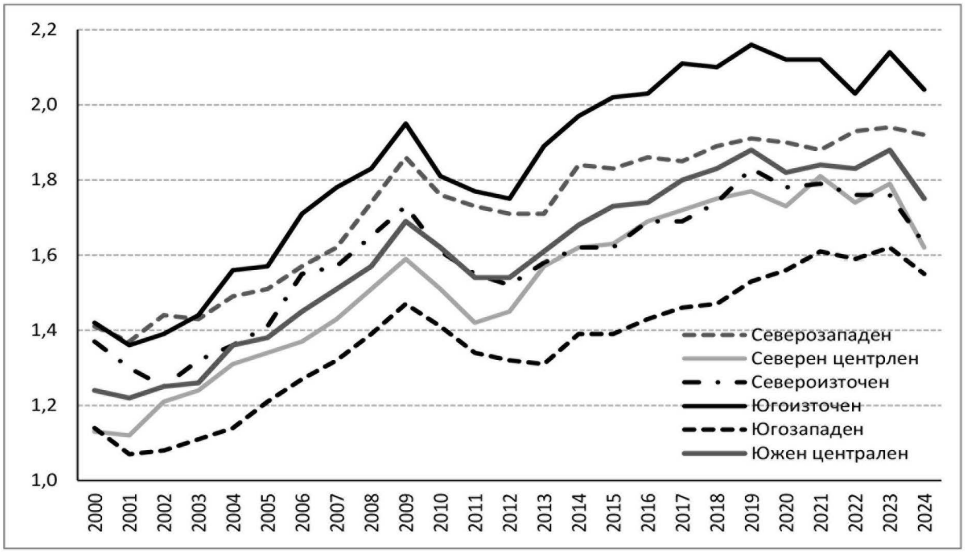
Времевият анализ на процеса показва ясно разграничение между двата подпериода. През 2001-2011 г. темпът на намаление е относително по-нисък, като в отделни райони се наблюдават признаци на демографска стабилизация. След 2011 г. обаче се отчита съществено ускоряване на депопулационните процеси, които обхващат всички райони без изключение. Това ускоряване може да бъде интерпретирано като резултат от кумулативния ефект на негативните демографски тенденции – задълбочаващо се застаряване, продължаваща емиграция, изчерпване на репродуктивния потенциал на населението и др.

Естествен прираст на населението

Ключов фактор, определящ демографската динамика в България, е естественият прираст на населението, който през последните десетилетия се характеризира с трайно отрицателни стойности. Тази тенденция е резултат от съчетанието на ниска раждаемост и сравнително висока смъртност, което води до устойчиво превишаване на броя на умиранията над броя на живородените.

Равнището на раждаемост, измерено чрез тоталния коефициент на плодовитост (ТКП), възлиза на 1,72 през 2024 г., което го нарежда сред най-високите стойности в Европа и представлява едно от най-високите равнища за България

през последните три десетилетия. Въпреки известните колебания се наблюдава трайно увеличение в стойностите на ТКП за всеки от регионите след 2000 година (Фигура 2). Най-високи стойностите на ТКП са отбелязани в Югоизточния район и Северозападния район (съответно 1,91 и 2,03), а най-ниски стойности има показателя в Югозападния регион – съответно 1,55.

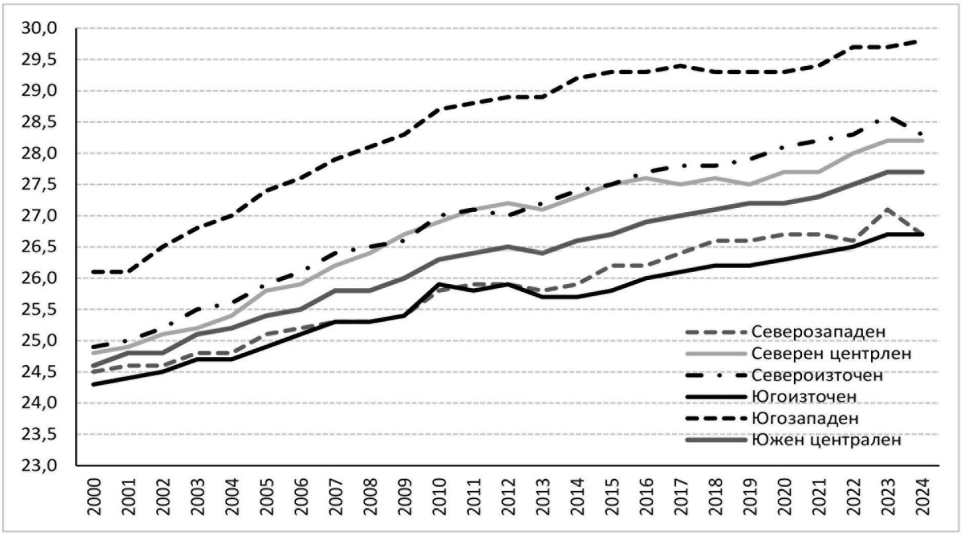
Източник: НСИ, https://www.nsi.bg/statistical-data/. Дата на достъп: 28/02/2026

Фигура 2. Тотален коефициент за раждаемост (ТКП) по региони в България за периода 2000-2024 година

Figure 2. Total Fertility Rate (TFR) by Regions in Bulgaria for the Period 2000-2024

Значителна промяна се наблюдава и при друг важен показател, характеризиращ раждаемостта, а именно показателя за средна възраст при раждане на дете (Фигура 3). Както се вижда средната възраст при раждане на дете нараства значително през периода за всеки от регионите като за страната достига до 28,2 години през 2024 г. Най-високи са средните възрасти при раждане на дете за регионите с най-ниски стойности на ТКП – съответно 29,8 години за Югозападния район, 28,3 години за Североизточен и съответно 28,2 години за Северен централен район. И обратно, при районите с най-висока раждаемост според показателя ТКП, се наблюдават най-ниските възрасти при раждане на дете – в Северозападния и Югоизточен район съответно по 26,7 години.

Наблюдават се два ясно разграничими модела на раждаемост в страната – модел на по-висока и по-ранна раждаемост (Северозападен, Южен централен и Югоизточен район) и модел на по-късна и по-ниска раждаемост (Югозападен, Североизточен и Северен централен район). Независимо от положителна-

Източник: НСИ, https://www.nsi.bg/statistical-data/. Дата на достъп: 28/02/2026

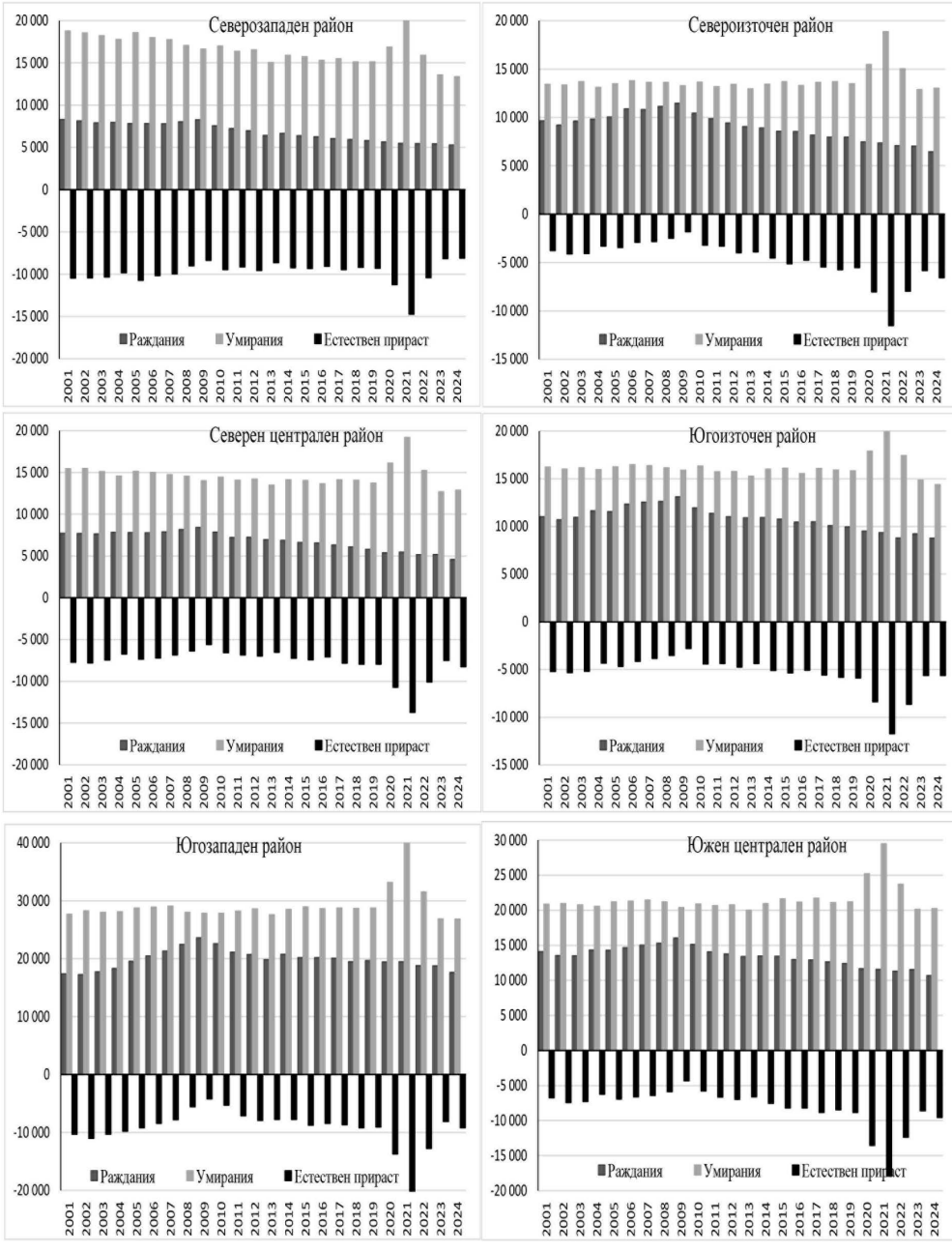
Фигура 3. Средна възраст при раждане на дете по райони в България през периода 2000-2024 г. (в години)

Figure 3. Mean Age at Childbirth by Regions in Bulgaria for the Period 2000-2024 (in years)

та тенденция при тоталния коефициент на плодовитост, абсолютният брой на живородените деца намалява. Това се обуславя както от процеса на отлагане на ражданията и свиването на контингента на жените във фертилна възраст, така и от изменения в репродуктивното поведение на населението. В момента в България действа т.нар. „капан на ниската раждаемост“ (low fertility trap), при който въпреки нарастването на ТКП, по-малобройните поколения във фертилна възраст водят до намаляване на броя на ражданията. В резултат на това броят на ражданията се оказва недостатъчен за компенсиране на високата смъртност при вече влошената възрастова структура на населението (Фигура 4).

Абсолютният брой на родените деца бележи трайно макар и слабо увеличение в периода до 2009 г. и след тази година трайно намалява за всеки от районите. Най-много като брой са родените деца в Югозападния и Югоизточен район. В същото време смъртността в България се запазва относително висока. Ясно е изобразена значително по-високата смъртност в годините на кризата от Ковид-19. Тези два демографски процеса задълбочават отрицателния естествен прираст и допринасят за ускоряване на депопулационните процеси в страната особено в периода след 2010 година (Фигура 4).

В регионален аспект се наблюдават съществени различия в стойностите на естествения прираст. Най-неблагоприятни са показателите в Северозападния и Северния централен район, където отрицателният прираст достига най-високи стойности, което допълнително ускорява процесите на депопулация. В тези

Източник: НСИ, https://www.nsi.bg/statistical-data/. Дата на достъп: 28/02/2026.

Фигура 4. Раждания, умирания и естествен прираст по райони в България за периода 2001-2024 г. (в абс. бр.)

Figure 4. Births, Deaths, and Natural Increase by Regions in Bulgaria for the Period 2001-2024 (abs. numbers)

райони съчетанието от ниска раждаемост и висока смъртност води до значително намаляване на населението. В по-големите икономически центрове и в Югозападния район стойностите на естествения прираст са относително по-благоприятни, но също остават отрицателни през целия разглеждан период.

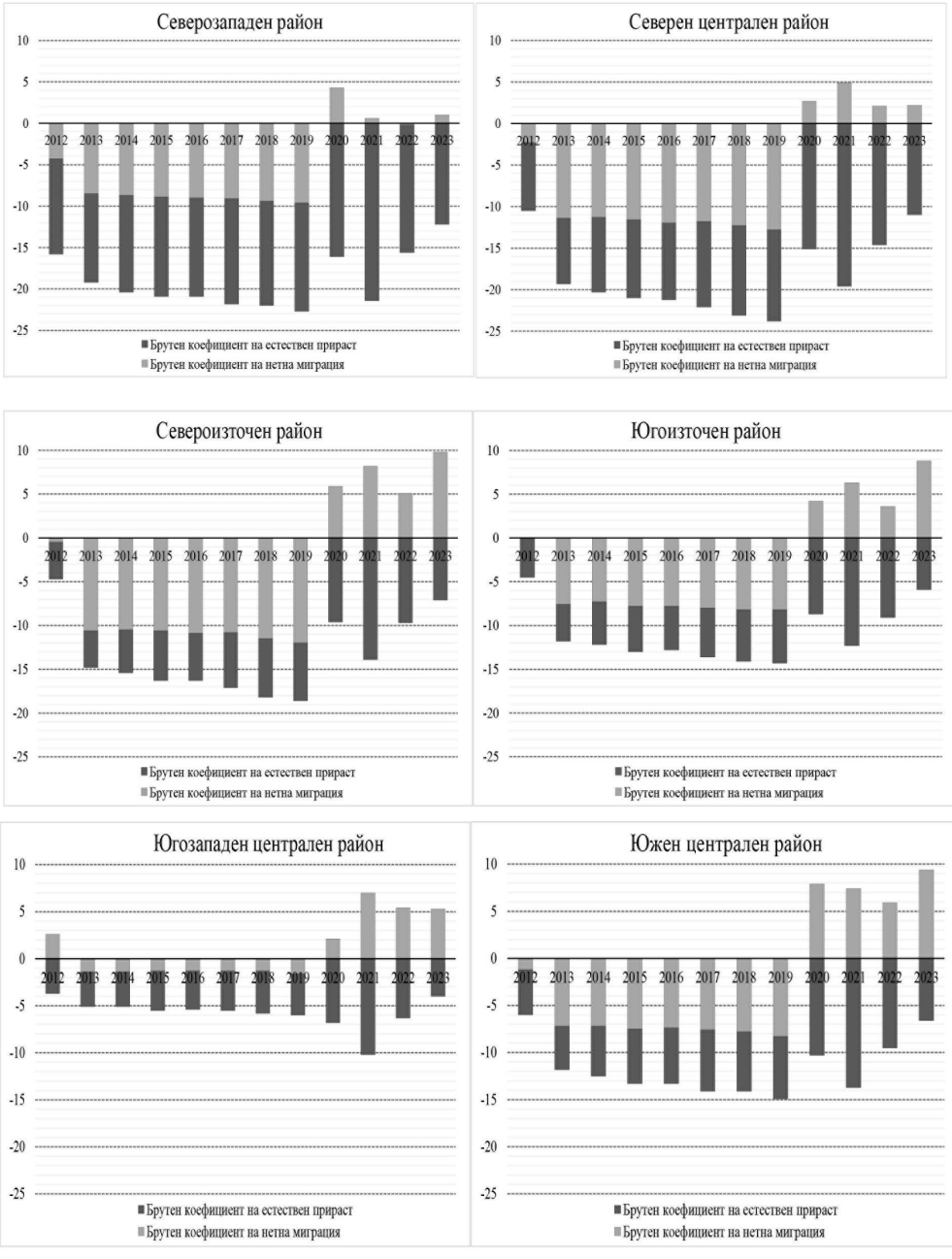
Особено рязко задълбочаване на отрицателния естествен прираст във всички райони се наблюдава в периода 2020-2022 г., което е свързано с повишената смъртност в условията на разгръщането на Ковид-19 кризата. След този период се отчита слабо подобрение, без обаче да се преодолее общата негативна тенденция. В пространствен аспект ясно се откроява контрастът между Северна и Южна България, както и засилването на модела „център–периферия“, при който периферните райони са по-силно засегнати от неблагоприятното съчетание на демографските процеси.

Механично движение на населението

Продължителният отрицателен естествен прираст представлява основен двигател на намалението на населението в страната и създава предпоставки за задълбочаване на други демографски процеси, включително застаряването на населението и намаляването на трудоспособните и фертилни контингенти. Освен естествения прираст, съществено влияние върху промените в числеността на населението оказва и т.нар. механичен прираст, който се формира от нетната миграция, представляваща разликата между емигрираните и имигрираните лица (Борисова-Маринова, 2016). Анализът на брутните коефициенти на естествения прираст и нетната миграция по райони показва ясно изразени пространствени различия (Фигура 5). В северните райони на страната, особено в Северозападния и Северния централен район, се наблюдава неблагоприятно съчетание на силно отрицателен естествен прираст и отрицателна нетна миграция, което води до ускорено обезлюдяване и задълбочаване на неблагоприятната демографска ситуация. В тези райони миграционните загуби допълнително усилват ефекта от естествения спад, като се формира кумулативен отрицателен ефект върху демографската структура на населението. Следва да се отбележи, че през последните години в северните райони се наблюдава незначителен положителен миграционен прираст, който, макар и ограничен по мащаб, допринася за известно забавяне на процеса на намаляване на населението в сравнение с предходните периоди.

В Североизточния район се наблюдава значителна загуба на население вследствие на отрицателния естествен прираст, но положителният механичен прираст, който е по-изразен в сравнение с останалите северни райони, води до съществено ограничаване на негативното влияние на тези процеси върху намаляването на населението.

За разлика от северните райони, в южните, и особено в Югозападния район, нетната миграция има ясно изразени положителни стойности и изпълнява компенсираща функция спрямо отрицателния естествен прираст, който е с по-нисък интензитет в сравнение със северните части на страната. Югозападният район има най-благоприятните стойности на брутните коефициенти на естест-

Източник: НСИ, Инфостат https://www.nsi.bg/pages/is-infostat; Дата на достъп 15.03.2026

Фигура 5. Брутни коефициенти на естествен прираст и нетна миграция по райони в България през периода 2012-2023 година (в ‰)

Figure 5. Crude Rates of Natural Increase and Net Migration by Regions in Bulgaria for the Period 2012-2023 (per ‰)

вен прираст и нетна миграция, което води до по-слабо изразено намаляване на населението в сравнение с останалите райони. Това се обуславя основно от концентрацията на икономически възможности и по-добрата инфраструктура в столицата София, която функционира като основен демографски и икономически център в района. Подобни, макар и по-слабо изразени тенденции се наблюдават и в Югоизточния и Южния централен район, където положителната миграция частично ограничава темповете на демографския спад през последните няколко години (Фигура 5). Изследванията показват, че завърналите се краткосрочни емигранти са предимно в трудоспособна възраст и с ясно изразена пространствена концентрация в градските центрове, което води до допълнително задълбочаване на регионалните демографски дисбаланси (Стойчев, 2023).

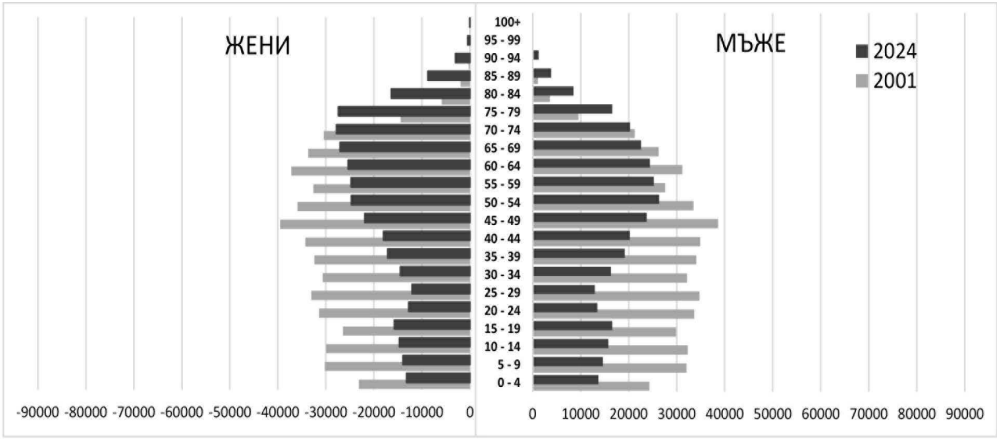
Както се вижда, продължителният период на отрицателен естествен прираст представлява основен фактор за намаляването на населението в страната, с по-съществено значение в сравнение с нетния миграционен прираст. Намалението на населението поради отрицателна нетна миграция в по-голямата част от периода допълнително влошава демографската ситуация, докато през последните години води да известно смекчаване на негативните тенденции, което обаче остава недостатъчно за преодоляване на общия спад на населението. Трайно наблюдаваните неблагоприятни демографски тенденции водят до промени във възрастовата структура, изразяващи се в нарастване на дела на възрастното население и намаляване на младите възрастови групи. Това от своя страна ограничава потенциала за възпроизводство на населението и задълбочава негативните тенденции в естественото движение. В този контекст анализът на възрастово-половата структура на населението, представена чрез възрастово-половите пирамиди, позволява по-задълбочено изследване на настъпилите структурни изменения в резултат на дългосрочните демографски процеси в страната (Фигура 6).

Възрастова структура на населението

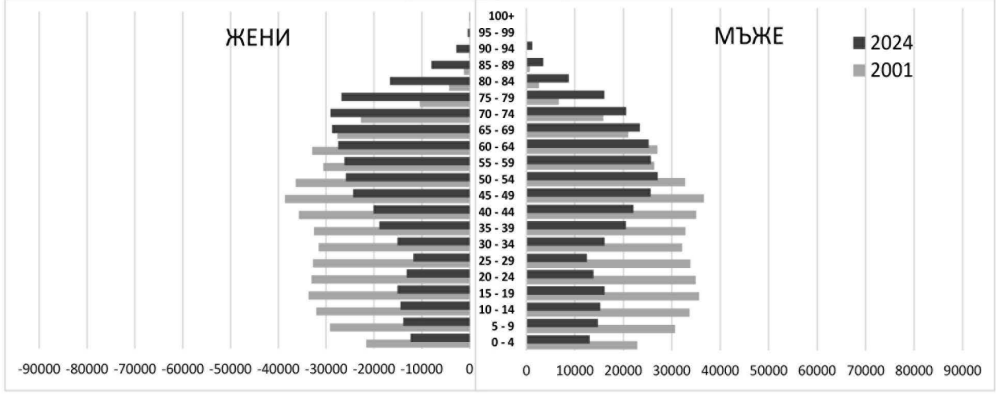
Анализът на възрастово-половата структура на населението по райони показва ясно изразени процеси на застаряване и демографско свиване, които се задълбочават в периода 2001-2024 г. Във всички райони се наблюдава трансформация на пирамидите от по-традиционна към силно стеснена основа и разширена горна част, което е характерно за застаряващо население. Намаляването на младите възрастови групи (0–14 и 15–29 г.) е отчетливо, докато делът на населението в по-високите възрасти (65+ г.) нараства, което потвърждава влошаването на възрастовата структура.

Най-неблагоприятни са структурите в Северозападния и Северния централен район, където пирамидите имат ясно изразена „обърната“ форма – силно стеснена основа и значително разширени по-възрастни възрастови групи. Това е резултат от дългосрочен отрицателен естествен прираст, миграционни загуби и отлив на млади хора, което води до ускорено застаряване и демографска ерозия. В Североизточния район ситуацията е малко по-благоприятна, като се наблюдава относително по-добро представяне на средните възрастови групи, но тенденцията към застаряване остава ясно изразена.

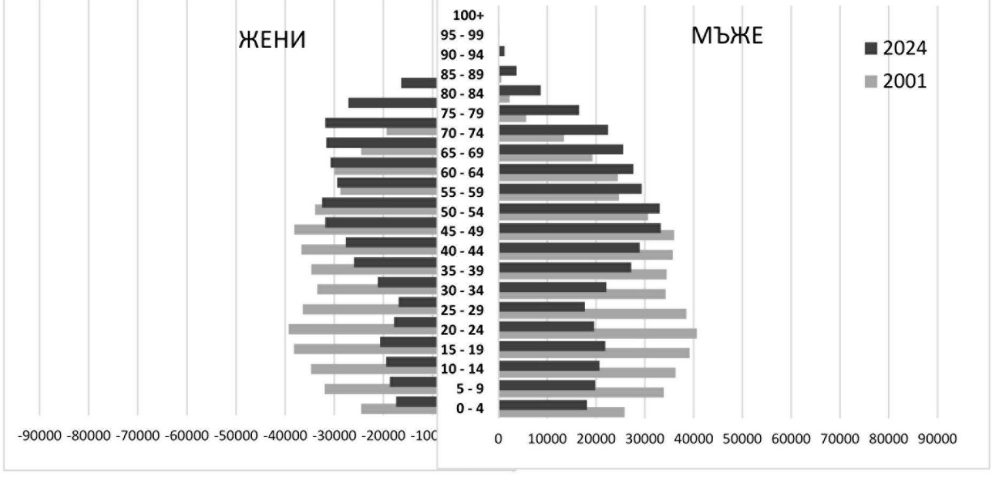
Северозападен район

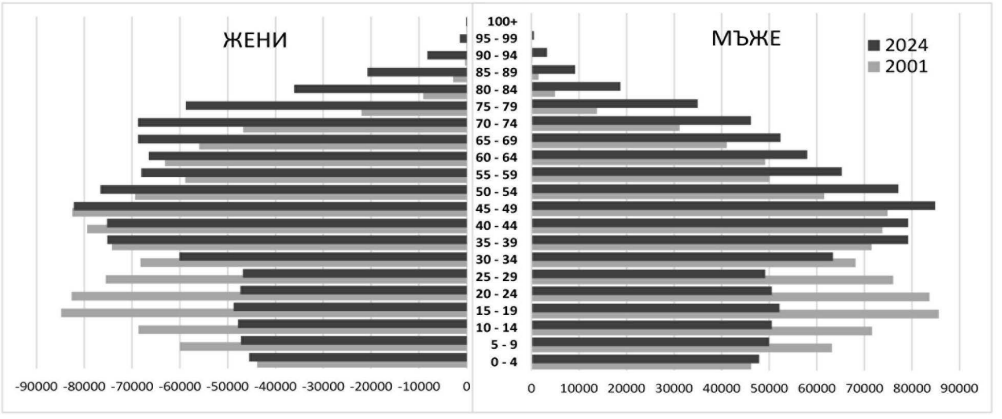
Северен централен район

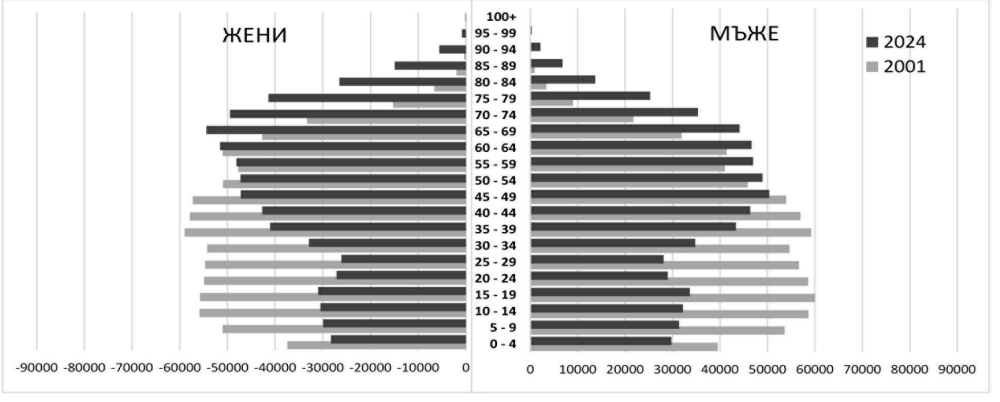
Североизточен район

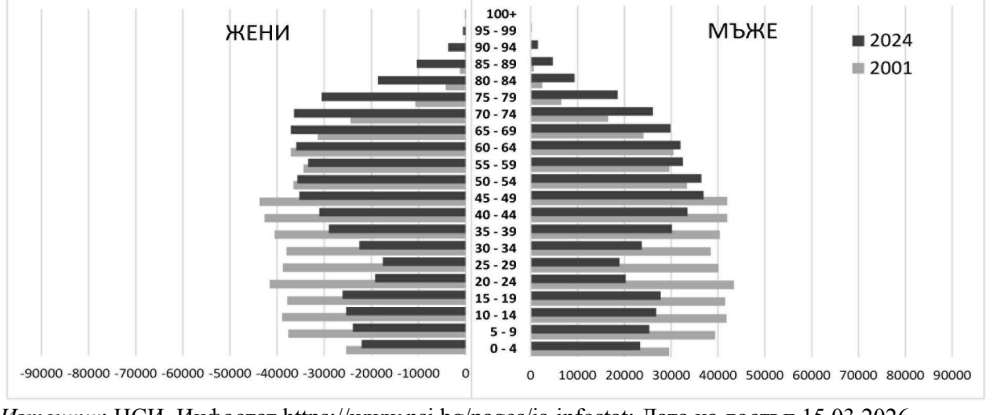
Югозападен район

Южен централен район

Югоизточен район

Източник: НСИ, Инфостат https://www.nsi.bg/pages/is-infostat; Дата на достъп 15.03.2026

Фигура 6. Възрастово-полови пирамиди на в България по райони през 2001 и 2024 г.
Figure 6. Age–Sex Population Pyramids in Bulgaria by Regions in 2001 and 2024

Южните райони показват сравнително по-балансирана възрастова структура, но също следват общата тенденция на застаряване. Югоизточният и Южният централен район се характеризират със стойности, при които все още се запазва относително по-голям дял на населението в активна възраст, макар и при намаляващи млади поколения. Най-благоприятна е структурата в Югозападния район, където се наблюдава по-широка основа на пирамидата и по-висок дял на населението в трудоспособна възраст. Това се дължи на притока на млади хора и вътрешната миграция към София, която частично компенсира процесите на застаряване.

Сравнението между 2001 и 2024 г. ясно показва, че във всички райони настъпва свиване на младите поколения и изместване на населението към по-високите възрастови групи, което води до нарастващ коефициент на демографска зависимост. Анализът на коефициента на демографска зависимост[1] показва ясно изразена тенденция на нарастване както за страната като цяло, така и за всички райони. За България стойността на показателя нараства от 46,0 през 2001 г. до 61,3 през 2024 г., което свидетелства за увеличаващо се натоварване върху населението в трудоспособна възраст. Най-високи стойности се наблюдават в Северозападния район (70,1), следван от Северния централен район (67,0), което отразява силно застаряване и ограничен демографски потенциал. В останалите райони също се отчита значително нарастване, като най-благоприятни стойности се запазват в Югозападния район, където показателят достига 54,9, но също следва общата тенденция на влошаване. Тези различия отразяват задълбочаването на пространствените демографски дисбаланси и по-силно изразената демографска тежест в северните райони.

Очакваната продължителност на живота в България през периода 2001-2024 г. показва тенденция на нарастване, съпроводена с временни колебания. За страната като цяло стойността се увеличава от около 75,4 години през 2001 г. до приблизително 79,5 години през 2024 г. Въпреки тази положителна тенденция, се наблюдава рязък спад в периода 2020-2021 г., свързан с повишената смъртност по време на Ковид-19 пандемията, след което следва възстановяване на показателя. Регионалният анализ разкрива съществени различия. Най-висока очаквана продължителност на живота се наблюдава в Югозападния район, където стойностите достигат над 80 години през последните години от периода. Това се обуславя от по-добрата икономическа среда, достъпа до здравни услуги и концентрацията на младо население в столицата София. Сравнително високи стойности се наблюдават и в Североизточния и Югоизточния район, където показателят също нараства устойчиво. От друга страна, най-ниски стойности се отчитат в Северозападния район, който през целия период изостава значително

[1] Total dependency ratio (коефициент на демографска зависимост) - показва отношението на населението във възрастите под 15 и над 65 и повече години към населението във възрастовата група 15–64 години, като измерва общото демографско натоварване върху трудоспособното население.

от останалите части на страната. В този район стойностите остават около и под 78 години в края на периода. Подобно, макар и по-слабо изразено изоставане, се наблюдава и в Северния централен район. В пространствен аспект ясно се очертава разделение между Северна и Южна България, като южните райони се характеризират с по-висока очаквана продължителност на живота. Тези различия допълват общата картина на демографски дисбаланси и са тясно свързани с икономическото развитие, инфраструктурата и качеството на живот в отделните региони.

Нарастването на очакваната продължителност на живота оказва пряко влияние върху възрастовата структура на населението, като допринася за увеличаване на дела на населението във високите възрастови групи. В съчетание с ниската раждаемост, този процес ускорява демографското застаряване и води до допълнително нарастване на коефициента на възрастова зависимост. По този начин подобряването на преживяемостта, макар и положителен показател за качеството на живот, се превръща в ключов фактор за задълбочаване на дисбалансите във възрастовата структура и за увеличаване на натоварването върху населението в трудоспособна възраст.

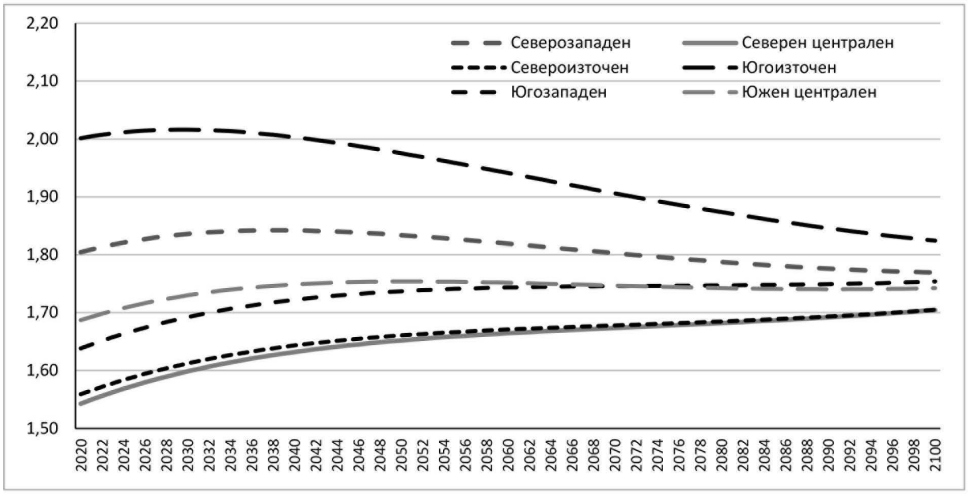
Демографска проекция на населението

Анализът на съвременните демографски процеси и тяхната динамика предполага необходимостта от изследване на бъдещото развитие на населението чрез използването на демографски прогнози. Те имат съществено значение за проследяване на очакваните изменения в числеността, възрастовата структура и териториалното разпределение на населението, както и за формулирането на дългосрочни социално-икономически политики. В тази връзка в следващата част ще бъдат анализирани прогнозни данни за периода до 2050 г. за развитието на демографските процеси по райони в България, базирани на официалната демографска проекция на Евростат.

Проекцията е разработена въз основа на кохортно-компонентния метод, като отчита основните демографски компоненти – раждаемост, смъртност и миграция. Представен е базов вариант, който отразява най-вероятното развитие на демографските процеси при запазване на текущите тенденции. Допълнително са изготвени два алтернативни сценарии – без външна миграция и без вътрешна миграция. Те имат за цел да оценят влиянието на отделни демографски компоненти върху бъдещото развитие на населението. Сценарият „без външна миграция“ елиминира международните миграционни потоци, като позволява да се проследи как би се развивало населението при липса на имиграция и емиграция. Сценарият „без вътрешнорегионална миграция“ изключва вътрешните миграционни движения между отделните райони, като по този начин разкрива ролята на вътрешната миграция за формирането на регионалните демографски различия. Сравнението между тези сценарии позволява да се оцени ролята на миграционните процеси като фактор за демографското развитие. За целите на настоящия анализ ще бъдат използвани основно данни от базовия (референтен) вариант на проекцията за населението.

Следва да се има предвид, че демографските прогнози не представляват точна представа за бъдещето, а по-скоро аналитичен инструмент, базиран на определени допускания относно развитието на основните демографски процеси (Борисова-Маринова, Моралийска-Николова, 2019). В този смисъл тяхната стойност се изразява в очертаването на възможни сценарии и тенденции, които подпомагат формирането на адекватни политики и стратегически решения.

Динамиката на тоталния коефициент на плодовитост (ТКП) в България за периода 2020-2100 г., съгласно базовия сценарий на Евростат, показва относителна стабилизация на показателя при стойности под нивото за просто възпроизводство на населението. В национален мащаб се очаква леко повишение и последващо задържане на ТКП около 1,7–1,75, което отразява ограничено подобрение в този показател за раждаемостта. Регионалният анализ разкрива съществени различия в началния период, като Северозападният район се характеризира с най-високи стойности, но с тенденция към намаляване, докато останалите райони показват постепенно нарастване и сближаване в равнището на показателя в края на прогнозния период (Фигура 7).

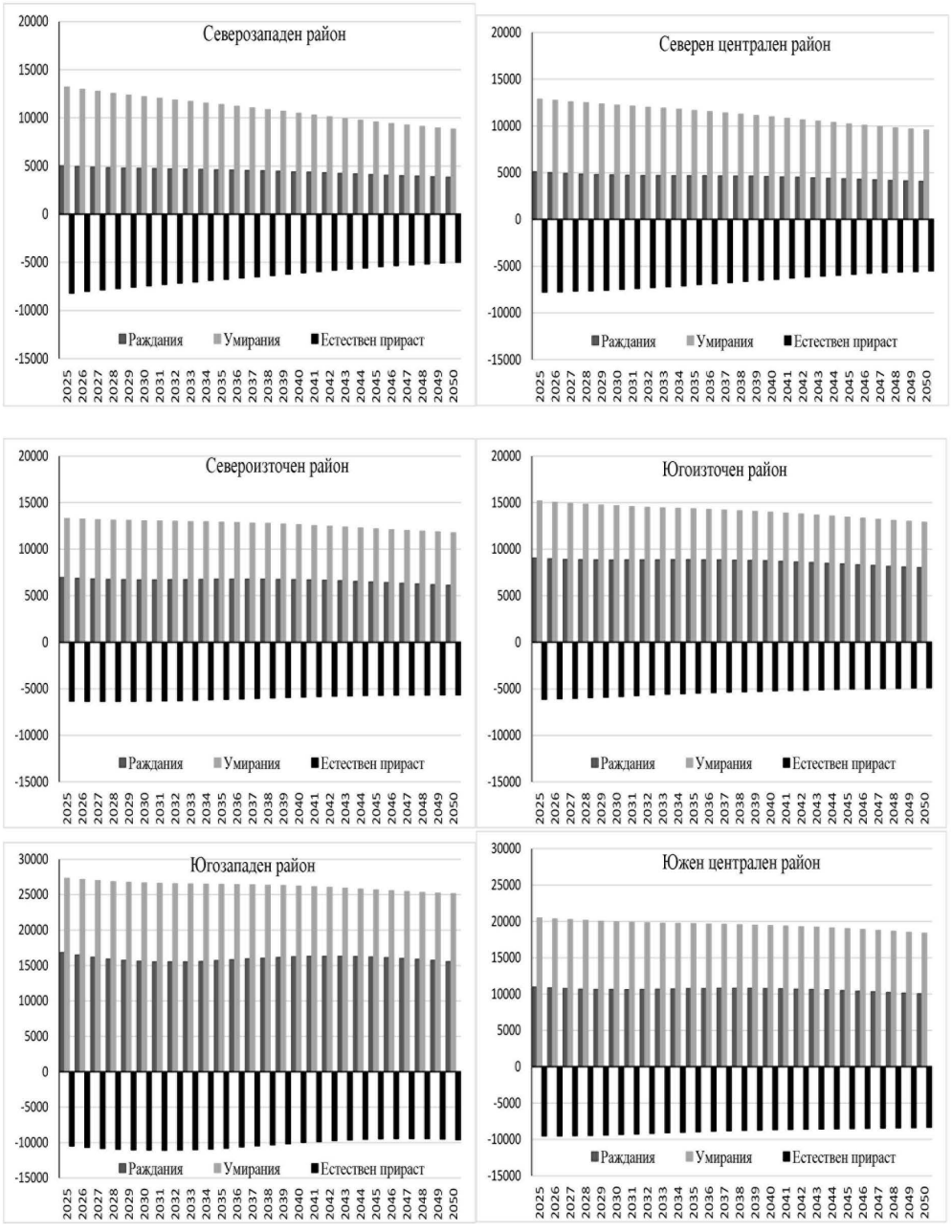

Източник: Евростат, https://ec.europa.eu/eurostat/data/database/ 21/03/2026

Фигура 7. Динамика на ТКП за България по райони според базовата проекция на Евростат през периода 2020-2100 г.

Figure 7. Dynamics of the Total Fertility Rate (TFR) in Bulgaria by Regions According to Eurostat's Baseline Projection for the Period 2020-2100

В дългосрочен план се наблюдава конвергенция между районите, като различията в ТКП се редуцират, но стойностите остават трайно под прага за просто възпроизводство. Това предполага, че дори при благоприятни сценарии за развитие на раждаемостта, тя няма да бъде достатъчна за компенсиране на отрицателния естествен прираст, което ще продължи да ограничава демограф-

Източник: Евростат, https://ec.europa.eu/eurostat/data/database/ 21/03/2026

Фигура 8. Раждания, умирания и естествен прираст по райони в България за периода 2025-2050 г. (в абс. бр.)

Figure 8. Births, Deaths, and Natural Increase by Regions in Bulgaria for the Period 2025-2050 (abs. numbers)

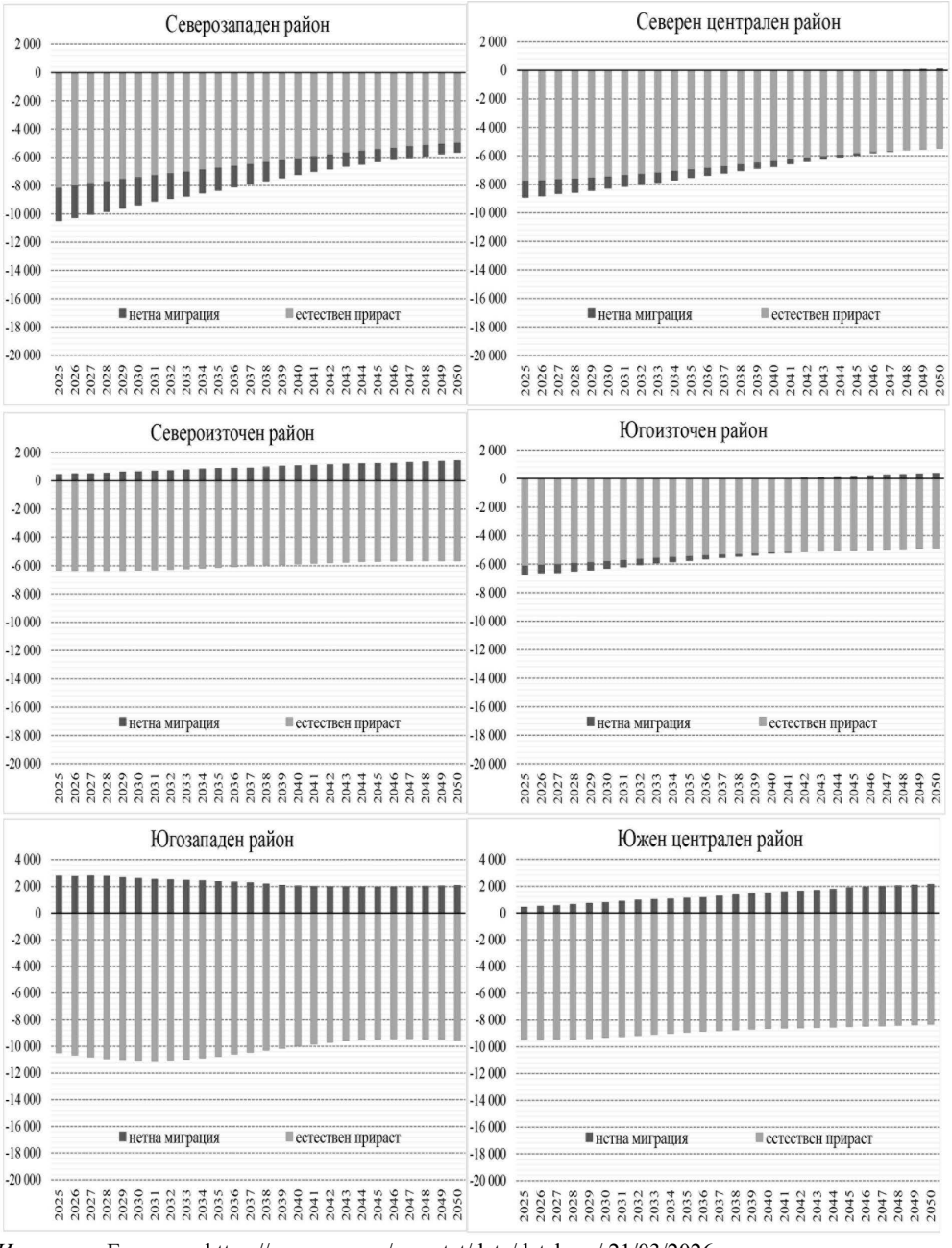
ския потенциал и ще поддържа тенденцията към намаляване и застаряване на населението.

Прогнозните данни за броя на ражданията, умиранията и естествения прираст показват продължаващо влошаване на естественото движение на населението в България през разглеждания период. Въпреки относителната стабилизация на тоталния коефициент на плодовитост, броят на ражданията се очаква да намалява, което се обуславя от свиването на контингентите от жени във фертилна възраст. Паралелно с това се наблюдава макар и слабо намаление в абсолютния брой на умиранията, които обаче остават на сравнително високи равнища (Фигура 8).

В резултат на тези процеси естественият прираст се запазва трайно отрицателен през целия прогнозен период при всеки от районите, което потвърждава това, че естественото движение ще продължи да бъде решаващ фактор за намаляващият брой на население в страната през следващите години. Тази тенденция подчертава ограничените възможности за демографско възпроизводство и очертава задълбочаване на негативните демографски процеси в страната.

Регионалният анализ на прогнозните изменения в ражданията, умиранията и естествения прираст разкрива съществени пространствени различия, които се запазват и в дългосрочен план. В северните райони, особено в Северозападния и Северния централен, се очаква най-неблагоприятно развитие, характеризиращо се с нисък брой раждания, висока смъртност и силно отрицателен естествен прираст, което води до ускорено намаляване на населението. В Североизточния район тенденциите са сходни, но с по-слабо изразен интензитет. За разлика от тях, южните райони показват относително по-благоприятна динамика, като в Югозападния район по-високият брой раждания и по-ниските нива на смъртност водят до по-слаб отрицателен естествен прираст. Подобни, макар и по-умерени тенденции се наблюдават и в Югоизточния и Южния централен район. Въпреки тези различия, във всички райони естественият прираст остава отрицателен през целия прогнозен период, което потвърждава задълбочаването на демографския спад и засилването на модела „център–периферия“ в пространственото развитие на населението.

Прогнозните данни за естествения прираст и нетната миграция по райони показват, че в дългосрочен план естественият прираст ще продължи да бъде основният фактор, определящ динамиката на населението в България. Във всички райони се запазват устойчиво отрицателни стойности на естествения прираст, които в абсолютен израз значително надвишават ефекта на миграционните процеси (Фигура 9). Нетната миграция в повечето райони има положителни или слабо отрицателни стойности и изпълнява частично компенсираща функция, като най-ясно това се проявява в Югозападния район. Въпреки това нейното влияние остава недостатъчно, за да неутрализира загубите от естественото движение. В северните райони, особено в Северозападния и Северния централен, неблагоприятното съчетание на силно отрицателен естествен прираст и ограничени миграционни компенсаторни ефекти води до продължаващо и интензивно намаляване на населението. В резултат може да се заключи, че демографското

Източник: Евростат, https://ec.europa.eu/eurostat/data/database/ 21/03/2026

Фигура 9. Естествен прираст и нетна миграция по райони в България през периода 2025-2050 година (в абс. бр.)

Figure 9. Natural Increase and Net Migration by Regions in Bulgaria for the Period 2025-2050 (abs. numbers)

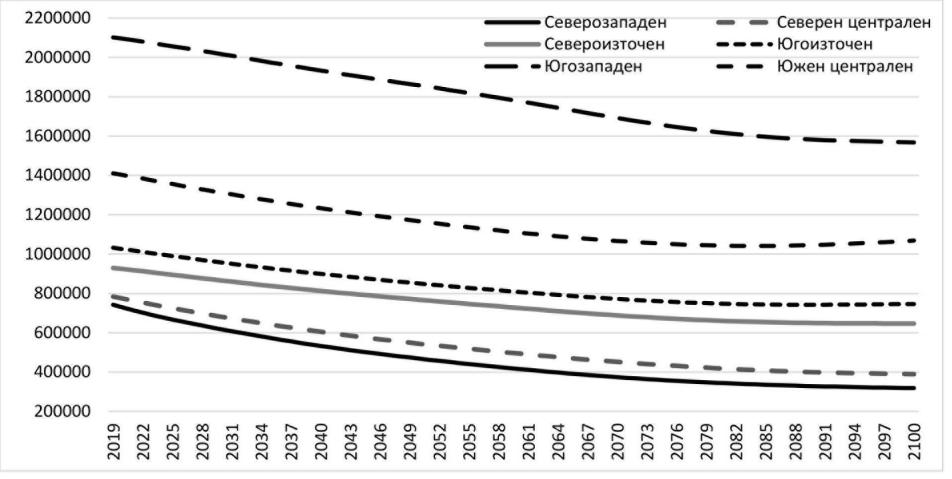
развитие ще бъде доминирано от естествения спад, докато миграцията ще играе второстепенна, макар и важна, коригираща роля според резултатите от базовата проекция на Евростат.

Анализът на алтернативните сценарии на проекцията, свързани с елиминиране на външната и вътрешнорегионалната миграция, позволява да се оцени влиянието на миграционните процеси върху раждаемостта и демографската динамика. В условията на наличие на миграция се наблюдава преразпределение на по-младо и по-мобилно население към по-големите градски центрове, което води до концентрация на контингентите във фертилна възраст. Въпреки че раждаемостта в урбанизираните територии традиционно се характеризира с по-ниски нива на плодовитост, този ефект се компенсира от по-големия брой жени във фертилна възраст, което в крайна сметка води до по-висок брой раждания. При сценарии без миграция този механизъм отслабва, тъй като липсва приток на млади хора към икономическите центрове, което ограничава потенциала за раждаемост и води до по-неблагоприятна демографска динамика. По този начин миграцията се очертава като важен фактор за поддържане на репродуктивния потенциал, въпреки по-ниските равнища на раждаемостта в градска среда.

Съгласно сценария на проекцията за развитието на населението при отсъствие както на външна, така и на вътрешна миграция, се очертават съществени изменения в динамиката и териториалното разпределение на населението в страната. При елиминиране на миграционните процеси, районите с по-благоприятни демографски характеристики губят своя компенсаторен механизъм за поддържане на числеността на населението, поради което се очаква забавяне или дори намаляване на прираста. В същото време районите с неблагоприятно демографско развитие, които традиционно функционират като източници на емиграция, също ще продължат да отбелязват спад в населението, но с по-слабо изразена интензивност в сравнение със сценарии, включващи миграция. Прогнозните резултати показват, че в Югозападния район значително ще се понижи прирастът на населението, което подчертава силната зависимост на този район от миграционните потоци като фактор за демографско нарастване. Подобна, макар и по-слабо изразена тенденция, се наблюдава и в Североизточния и Южния централен район, където миграцията има съществено значение като компенсаторен механизъм за естествения прираст. В противоположност, в Северозападния район се очертава относително по-благоприятна динамика при липса на миграция, което се обяснява с факта, че районът традиционно се характеризира с отрицателен нетен миграционен прираст. Като цяло, отсъствието на вътрешно миграционно движение води до по-балансирано териториално разпределение на населението между отделните райони. Единствено Югозападният район запазва своята специфика на демографски притегателен център, като неговото развитие в значителна степен остава зависимо от миграционните процеси.

Според заложените в базовата проекция хипотези за раждаемост, смъртност и миграция числеността на населението по райони в България за периода 2025-2050 г. показва ясно изразена тенденция на намаляване във всички региони (Фигура 10). Най-значителен спад се очаква в Северозападния район, където

числеността на населението намалява най-бързо, което отразява неблагоприятното съчетание на силно отрицателен естествен прираст и ограничен компенсиращ ефект на миграцията. Подобна, макар и по-слабо изразена тенденция се наблюдава и в Северния централен и Североизточния район.

Източник: Евростат, https://ec.europa.eu/eurostat/data/database/ 21/03/2026

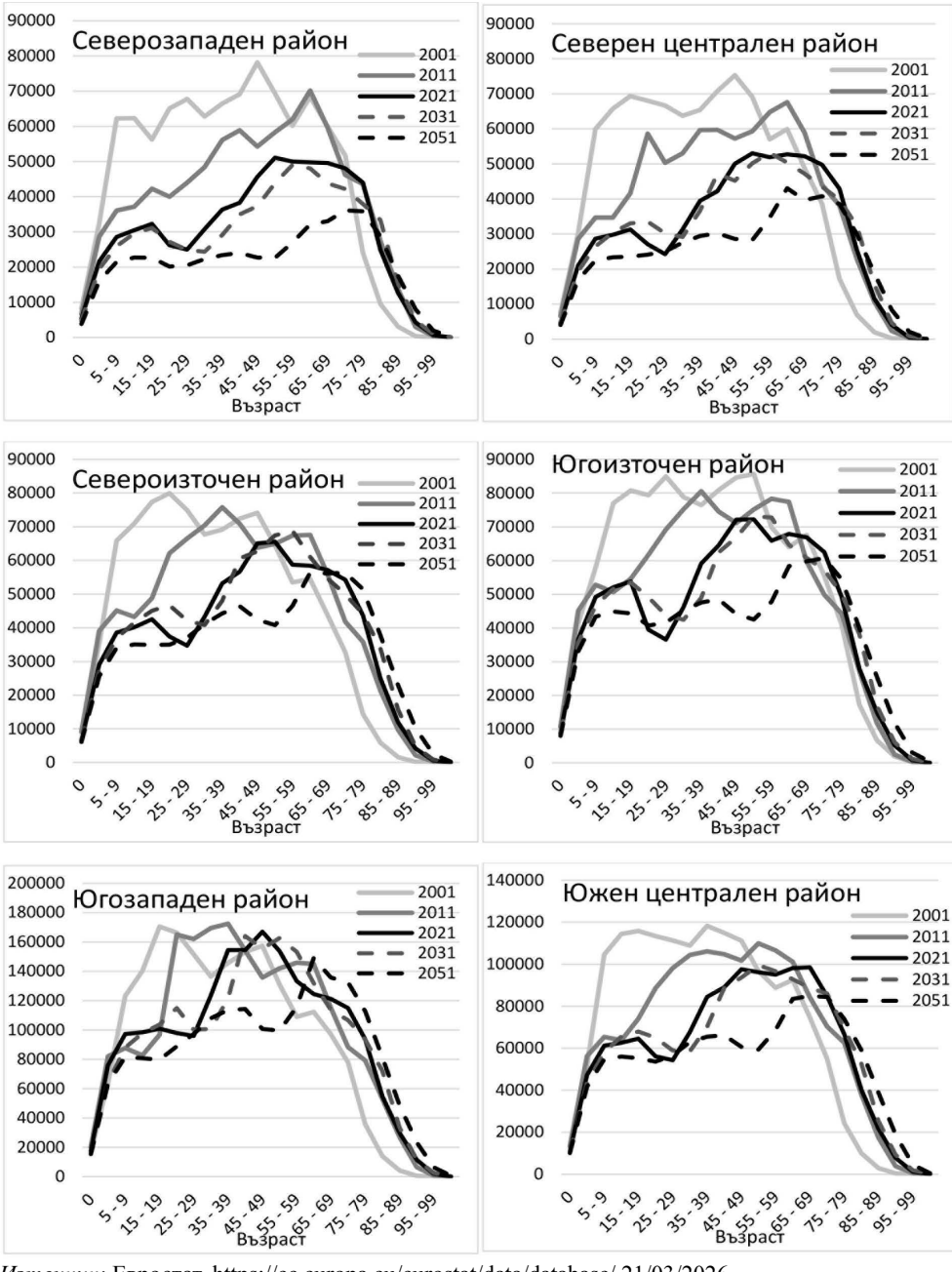
Фигура 10. Население според базовата проекция на Евростат по райони в България през периода 2025-2050 г. (в абс. брой)

Figure 10. Population According to Eurostat's Baseline Projection by Regions in Bulgaria for the Period 2025-2050 (abs. numbers)

В южните райони спадът също е налице, но с по-нисък интензитет. Югозападният район се отличава с най-висока численост и относително по-бавно намаляване, което се обуславя от положителното миграционно салдо и ролята на София като основен икономически и демографски център. В Югоизточния и Южния централен район се наблюдава умерено намаляване на населението, като динамиката се характеризира с известно стабилизиране в по-късните години на прогнозния период.

Свиването на населението в страната, съгласно базовата проекция, се оценява на около 15% за периода 2025-2050 г. Най-значителен е мащабът на намаление в Северозападния и Северния централен район, където населението се редуцира с близо 200 хил. души, което съответства на спад от приблизително 30% и 25%. В Североизточния, Югоизточния и Южния централен район се наблюдава сходна тенденция, като средното намаление за периода е около 14%. Най-слабо изразен спад на населението се отчита в Югозападния район – приблизително 9% (Таблица 2 от Приложението).

В пространствен аспект проекцията потвърждава задълбочаването на модела „център–периферия“, при който населението се концентрира в по-развитите югозападни части на страната, докато северните райони са изправени пред

Източник: Евростат, https://ec.europa.eu/eurostat/data/database/ 21/03/2026

Фигура 11. Повъзрастово разпределение на населението през 2001, 2011, 2021, 2031 и 2051 г. по райони в България (в абс.бр.)

Figure 11. Age Distribution of the Population in 2001, 2011, 2021, 2031, and 2051 by Regions in Bulgaria (abs. numbers)

ускорено обезлюдяване. Независимо от различията в темповете, всички райони остават в условия на демографски спад, което подчертава дългосрочния и структурен характер на негативните демографски процеси в България.

Анализът на възрастовото разпределение на населението по райони показва ясно изразена трансформация във формата на кривите между 2001, 2011, 2021 и прогнозните за 2031 и 2051 г., което отразява задълбочаващ се процес на демографско застаряване (Фигура 11).

Кривите на възрастовото разпределение постепенно губят своята ясно изразена „параболовидна“ форма и се трансформират в профили с няколко по-отчетливи върха, което отразява деформации във възрастовата структура, обусловени от неравномерното възпроизводство на поколенията. Най-съществените изменения се наблюдават в младите възрастови групи, където е налице значително свиване, свидетелстващо за навлизането на все по-малобройни поколения. Този поколенчески дефицит се пренася във времето и води до редуциране на контингентите във фертилна и трудоспособна възраст. В перспективата към 2050 г. в трудоспособна възраст ще навлизат по-малобройните поколения, родени през 20-те години на XXI век. Едновременно с това се наблюдава изместване на по-големи поколения към по-високите възрастови групи, което води до разширяване на горната част на възрастовите криви и увеличаване на дела на възрастното население. Този процес е по-силно изразен в северните райони (Северозападен, Северен централен и в известна степен Североизточен), където се откроява ясно „изпразване“ на младите възрасти и концентрация на население в по-напредналите възрастови групи. В южните райони, особено в Югозападния, възрастовата структура остава относително по-балансирана, с по-слабо изразено свиване в младите възрасти и по-големи контингенти в трудоспособните групи. Въпреки това и тук се наблюдава общата тенденция към застаряване и стесняване на младите поколения.

Наблюдаваните изменения отразяват кумулативен ефект на поколенческа смяна, при който по-малобройни поколения заместват по-големи. В резултат възрастовата структура се характеризира с намаляващ дял на младото население и нарастващ дял на възрастните, което води до задълбочаване на демографските дисбаланси. Тези процеси ограничават възможностите за възпроизводство на населението и поставят сериозни предизвикателства пред дългосрочното демографско и социално-икономическо развитие на регионите.

Процесът на застаряване на населението ще продължи да се задълбочава, което е обусловено и от нарастването на средната продължителност на живота. Средната продължителност на живота при мъжете в страната се увеличава от 73 години през 2024 г. до 79 години през 2025 г., а при жените – съответно от 79 на 85 години. За отделните райони се очаква повишение от приблизително 6 години през разглеждания период. Най-високи стойности на средната продължителност на живота се прогнозират за Югозападния и Южния централен район – при мъжете близо 80 години, а при жените около 86 години. Най-ниски стойности се очакват в Северозападния район – съответно малко над 78 години за мъжете и около 84 години за жените.

Показателят за възрастова зависимост (съотношението между населението на възраст 0-14 и 65+ години към населението на възраст 15–64 години) ясно показва нарастващото демографско натоварване върху икономически активното население. Данните сочат, че общо за страната коефициентът на възрастова зависимост нараства от около 63,7 до 88,2, което представлява значително увеличение. Това означава, че на всеки 100 души в трудоспособна възраст се падат все повече зависими лица (деца и възрастни), което е пряко отражение на процесите на застаряване и намаляване на работната сила.

Северозападният район има най-високи стойности – от 71,1 до 96,1, което показва изключително високо демографско натоварване. Това е индикатор за силно застаряване и обезлюдяване. Северният централен район също отчита високи стойности (от 63,9 до 86), което го поставя сред районите с неблагоприятна възрастова структура. Южният централен и Югозападният район показват значително увеличение (съответно до 91,9 и 90,4), което подчертава задълбочаването на процеса дори в по-икономически развити региони. Югоизточният район достига 83,7, а Североизточният район запазва най-ниски стойности (от 58,5 до 80,9), но въпреки това също отбелязва сериозен ръст. Като цяло, във всички райони се наблюдава тенденция към влошаване на възрастовата зависимост, което свидетелства за задълбочаващо се застаряване на населението, намаляващ относителен дял на трудоспособното население и повишен натиск върху социалната, здравната и пенсионната системи.

Заключение

Демографското развитие на населението е ключов фактор, определящ социално-икономическото състояние и перспективите за развитие на дадена територия. В България през последните десетилетия се наблюдават дълбоки демографски трансформации, свързани с намаляване на числеността на населението, застаряване на възрастовата структура и трайно отрицателен естествен прираст. Тези процеси се проявяват с различна интензивност в отделните райони, което води до задълбочаване на териториалните дисбаланси и неравномерно регионално развитие.

Очакваната продължителност на живота нараства, но регионалните различия се запазват и дори се задълбочават, като Северозападният район остава най-неблагоприятен, а Югозападният – най-благоприятен. Паралелно с това възрастово-половата структура на населението отразява напреднал стадий на демографско застаряване и свиване, при което възпроизводственият потенциал е сериозно ограничен. Свиването на младите поколения и намаляването на контингентите във фертилна и трудоспособна възраст водят до нарастваща демографска зависимост и засилване на натиска върху социално-икономическите системи, особено върху пазара на труда, здравеопазването и пенсионното осигуряване.

Естественият прираст се утвърждава като водещ фактор за намаляването на населението, докато миграционните процеси имат ограничен компенсиращ

ефект. В резултат на това се наблюдава ясно изразено задълбочаване на пространствените демографски дисбаланси и утвърждаване на модела „център–периферия“, при който населението се концентрира в икономически активните центрове, а периферните райони са изправени пред ускорено обезлюдяване, застаряване и социално-икономическа маргинализация.

В обобщение, прогнозното развитие на населението в България очертава устойчив и дългосрочен демографски спад, съпроводен със задълбочаващо се застаряване и нарастващи регионални дисбаланси. Независимо от частичното компенсиращо влияние на миграционните процеси, отрицателният естествен прираст остава водещ фактор, определящ динамиката на населението. Свиването на младите поколения и намаляването на контингентите във фертилна и трудоспособна възраст водят до ограничаване на демографския потенциал и засилване на демографската зависимост. Проекцията потвърждава задълбочаването на модела „център–периферия“, при който населението се концентрира в по-развитите региони, докато периферните територии са изправени пред ускорено обезлюдяване. Тези процеси подчертават дългосрочния и трудно обратим характер на демографските промени и необходимостта от целенасочени политики за тяхното смекчаване.

Прогнозните резултати потвърждават устойчивия и дългосрочен характер на тези тенденции, като очертават продължаващо намаляване на населението във всички райони и задълбочаване на регионалните различия. Формирането на състояние, близко до т.нар. „капан на ниската раждаемост“, допълнително ограничава възможностите за демографско възпроизводство и засилва инерционния характер на процесите.

В този контекст демографските процеси придобиват стратегическо значение, включително и по отношение на националната сигурност, тъй като оказват влияние върху наличния трудов ресурс, икономическата устойчивост и функционирането на ключови социални системи. Преодоляването на негативните тенденции изисква провеждането на последователни, интегрирани и дългосрочни политики, насочени към стимулиране на раждаемостта, задържане и привличане на население и намаляване на регионалните дисбаланси като основа за устойчиво развитие на страната.

REFERENCES

Borisova-Marinova, K. 2019. Perspectives on the Economically Active Population in Bulgaria. Naselenie, Vol. 37, No. 4, pp. 615–656. [Борисова-Маринова, К. 2019. Перспективи на икономически активното население на България. Население, Том 37, кн. 4, 615-656.] In Bulgarian.

Borisova-Marinova, K., St. Moraliyska-Nikolova. 2019. Perspectives for Changes in the Population of Bulgaria up to 2040. Scientific Papers of UNWE, Vol. 2/2019, pp. 151–183. [Борисова-Маринова К., Ст. Моралийска-Николова 2019. Перспективи за изменение на населението на България до 2040 г. Научни трудове на УНСС, том 2/2019, с. 151-183.] In Bulgarian.

Borisova-Marinova, K. 2016. Migration Trends in Bulgaria after 1990 and Challenges to Migration Policy. Naselenie, No. 1, pp. 70–100. [Борисова-Маринова, К. 2016. Развитие на миграцията в България след 1990 г. и предизвикателства пред провежданата миграционна политика. Население, кн. 1, с. 70-100.] In Bulgarian.

Cherkezova, S. 2017. a) Methodological Aspects in the Evaluation of Municipal Development Plans in Bulgaria. General Characteristics of the Plans. In: Reducing Socio-Economic Disparities between Regions in Bulgaria through Effective Use of Strategic Planning and Programming Opportunities, University Publishing House "Stopanstvo", pp. 117–152. [Черкезова, С. 2017. а) Методични аспекти при оценката на плановете за развитие на общините в България. Обща характеристика на плановете, В: Намаляване на социално-икономическите различия между регионите в България чрез ефективно използване на възможностите на стратегическото планиране и програмиране, Университетско издателство „Стопанство", 117-152.] In Bulgarian.

Cherkezova, S. 2017. b) From Deepening Socio-Economic Disparities to Regional Prosperity. In Search of Opportunities to Improve Strategic Planning at the Municipal Level in Southern Bulgaria. In: Reducing Socio-Economic Disparities between Regions in Bulgaria through Effective Use of Strategic Planning and Programming Opportunities, University Publishing House "Stopanstvo", pp. 255–353. [Черкезова, С. 2017. б) От задълбочаващи се социално-икономически различия към просперитет на регионите. В търсене на възможности за усъвършенстване на стратегическото планиране на общинско равнище в Южна България, В: Намаляване на социално-икономическите различия между регионите в България чрез ефективно използване на възможностите на стратегическото планиране и програмиране, Университетско издателство „Стопанство", 255-353.] In Bulgarian.

Stoytchev, L. 2025. Back Home: Socio-Demographic Profiles of Returning Emigrants. In: P. Naydenova & G. Mihova (Eds.), Natural Increase and Migration of the Population in Bulgaria (pp. 170–198). Centre for Demographic Research and Training, Slavena Publishing House. https://doi.org/10.5281/zenodo.15374930 [Стойчев, Л**.** 2025. Обратно у дома: Социално-демографски профили на завърналите се краткосрочни емигранти. В: П. Найденова & Г. Михова (Ред.), *Естествен прираст и миграция на населението в България* (с. 170–198). Център за демографски изследвания и обучение, Издателство „Славена". https://doi.org/10.5281/zenodo.15374930] In Bulgarian.

Tashev, S. 2026. Demographic Policy for Security: Foundations, Strategies, and Challenges: A Textbook for Students of National Security. Sofia: Bulgarian Academy of Sciences Publishing House "Prof. Marin Drinov", 208 p. [Ташев, С. 2026. Демографска политика за сигурност. Основи, стратегии и предизвикателства: учебник за студентите по национална сигурност. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов", 208 с.] In Bulgarian.

Tsekov, N. 2023. Regional Profiles of Demographic Change in Bulgaria at the Beginning of the 21st Century. Sofia: Veles Consult, 331 p., with tables and figures. [Цеков, Н**.** 2023. Регионални профили на демографската промяна в България в началото на XXI век. София : Велес консулт, 331 с. : с табл., диагр.] In Bulgarian.

Yankov, R. 2019. Regional and Local Aspects of the Demographic Situation and the Need for Regional and Municipal Demographic Strategies. In: Proceedings of the Annual University Scientific Conference of Vasil Levski National Military University, Vol. 8, pp. 183–189. [Янков, Р**.** 2019. Регионални и местни аспекти на демографската ситуация и необходимостта от областни и общински демографски стратегии. В: Сборник доклади от годишната университетска научна конференция на НВУ „Васил Левски", Т. 8, с. 183-189.] In Bulgarian.

ПРИЛОЖЕНИЕ

Таблица 1. Раждания, умирания и естествен прираст на населението в България по райони (в абс. бр. и ‰)

Северозападен район						
Показатели	**2001**	**2005**	**2010**	**2015**	**2020**	**2024**
Абсолютен брой						
Раждания	8310	7829	7550	6389	5635	5269
Умирания	18779	18561	16990	15717	16878	13376
Естествен прираст	-10469	-10732	-9440	-9328	-11243	-8107
Коефициенти (в ‰)						
Раждаемост	8,1	8,1	8,4	8,1	7,8	8,0
Смъртност	18,2	19,2	19,0	19,9	23,3	20,3
Естествен прираст	-10,1	-11,1	-10,6	-11,8	-15,5	-12,3

Северен централен район						
Показатели	**2001**	**2005**	**2010**	**2015**	**2020**	**2024**
Абсолютен брой						
Раждания	7725	7791	7849	6621	5388	4597
Умирания	15438	15133	14424	14037	16106	12858
Естествен прираст	-7713	-7342	-6575	-7416	-10718	-8261
Коефициенти (в ‰)						
Раждаемост	7,8	8,2	8,6	8,1	7,0	6,8
Смъртност	15,6	15,9	15,9	17,1	20,9	19,0
Естествен прираст	-7,8	-7,7	-7,3	-9,0	-13,9	-12,2

Североизточен район						
Показатели	**2001**	**2005**	**2010**	**2015**	**2020**	**2024**
Абсолютен брой						
Раждания	9658	10041	10449	8553	7461	6456
Умирания	13420	13474	13655	13690	15489	13021
Естествен прираст	-3762	-3433	-3206	-5137	-8028	-6565
Коефициенти (в ‰)						
Раждаемост	9,5	10,0	10,6	9,0	8,1	7,8
Смъртност	13,1	13,5	13,9	14,5	16,8	15,8
Естествен прираст	-3,7	-3,4	-3,3	-5,5	-8,7	-8,0

Продължение на табл. 1

Югозападен район						
Показатели	**2001**	**2005**	**2010**	**2015**	**2020**	**2024**
Абсолютен брой						
Раждания	17368	19571	22591	20196	19438	17664
Умирания	27676	28763	27853	28933	33172	26850
Естествен прираст	-10308	-9192	-5262	-8737	-13734	-9186
Коефициенти (в ‰)						
Раждаемост	8,3	9,2	10,7	9,5	9,3	8,7
Смъртност	13,2	13,6	13,2	13,6	15,9	13,3
Естествен прираст	-4,9	-4,3	-2,5	-4,1	-6,6	-4,6

Южен централен район						
Показатели	**2001**	**2005**	**2010**	**2015**	**2020**	**2024**
Абсолютен брой						
Раждания	14104	14278	15131	13424	11657	10682
Умирания	20843	21204	20895	21626	25193	20237
Естествен прираст	-6739	-6926	-5764	-8202	-13536	-9555
Коефициенти (в ‰)						
Раждаемост	8,8	9,1	9,9	9,3	8,3	8,2
Смъртност	13,0	13,5	13,7	15,0	17,9	15,5
Естествен прираст	-4,2	-4,4	-3,8	-5,7	-9,6	-7,3

Югоизточен район						
Показатели	**2001**	**2005**	**2010**	**2015**	**2020**	**2024**
Абсолютен брой						
Раждания	11015	11565	11943	10767	9507	8760
Умирания	16212	16239	16348	16114	17897	14394
Естествен прираст	-5197	-4674	-4405	-5347	-8390	-5634
Коефициенти (в ‰)						
Раждаемост	9,4	10,2	10,7	10,2	9,3	9,2
Смъртност	13,9	14,3	14,7	15,3	17,5	15,1
Естествен прираст	-4,5	-4,1	-4,0	-5,1	-8,2	-5,9

Източник: НСИ, https://www.nsi.bg/statistical-data/. Дата на достъп: 28/02/2026

Таблица 2. Брой население по райони в България през периода 2025-2050 г. според базовата проекция на Евростат (в абс. бр.)

	2025	**2030**	**2035**	**2040**	**2045**	**2050**
Общо	6690388	6450296	6224049	6016719	5828425	5655026
Северозападен район	667494	617231	572504	532969	498719	468488
Северен централен район	724715	681303	641239	605155	573063	544554
Североизточен район	894876	865804	838199	812837	789599	767785
Югоизточен район	990320	957420	927067	899276	873838	850331
Югозападен район	2056651	2016572	1974134	1933186	1894610	1857416
Южен централен район	1356332	1311966	1270906	1233296	1198596	1166452

Източник: Евростат, https://ec.europa.eu/eurostat/data/database/ 21/03/2026

гл. ас. д-р Станислава Моралийска-Николова
Българска академия на науките
Институт за изследване на населението и човека
Дертамент Демография
България, София 1113, ул. „Акад. Г. Бончев“, бл. 6
stanimn@gmail.com

Asst. Prof. Stanislava Moraliiska-Nikolova
Institute for Population and Human Studies
Department of Demography
Bulgarian Academy of Sciences
Sofia 1113, Akad. G. Bonchev St, bl. 6, BULGARIA
stanimn@gmail.com